

OSJETI Harmoniju

plavi ciklus

Zf ZAGREBAČKA
FILHARMONIJA

PETAK 14.4.2023. / 19:30
KONCERTNA DVORANA LISINSKI

ANDREW GRAMS dirigent
ANDREW VON OEYEN klavir

Bach/Stokowski / Grieg / Berlioz

PETAK, 14.4.2023.

**ZAGREBAČKA
FILHARMONIJA**

ANDREW GRAMS dirigent

ANDREW VON OEYEN klavir

JOHANN SEBASTIAN BACH

Tocata i fuga u d-molu, BWV 565 9'
u transkripciji za orkestar Leopolda Stokowskog

EDVARD GRIEG

Koncert za klavir i orkestar u a-molu, op. 16 30'
Allegro molto moderato
Adagio
Allegro moderato molto e marcato

* * *

HECTOR BERLIOZ

Fantastična simfonija 51'
Epizoda iz života jednog umjetnika, op. 14
Sanjarenja. Strasti
Na plesu
Prizor na polju
Put k stratištu
Vještice sijelo

ANDREW GRAMS dirigent

Američki dirigent **Andrew Grams** izgradio je reputaciju jedinstvenom kombinacijom umjetničke energije, entuzijazma i tehničke jasnoće, pa se uz njegovo ime vežu ne samo izvanredno dinamične koncertne izvedbe, već i sposobnost ostvarivanja prisne povezanosti s publikom, baš kao i dugoročna vizija kada je u pitanju vođenje odnosno stalno unapređenje orkestrara s kojima surađuje. Dobitnik je nagrade *Dirigent godine* za 2015. koju dodjeljuje Vijeće orkestrara Illinoisa. Ravnao je orkestrima diljem SAD-a, uključujući simfonijske orkestre Chicaga, Detroita, Washingtona, St. Louisa, Cincinnatija, Baltimorea, Philadelphie, Dallasa i Houstona.

Nakon osam godina zaključio je mandat šefa dirigenta Simfonijskog orkestra u Elginu. Zbog karizmatičnih nastupa i pristupačnosti, postao je miljenik tamošnje publike. Također, intenzivno je surađivao s orkestrima u inozemstvu, uključujući simfonijske orkestre Toronta, Montreala i Vancouvera, Francuski nacionalni orkestar, Honkonšku filharmoniju, Simfonijski orkestar BBC-a iz Londona, simfonijske orkestre Sydneyja, Melbournea

i Adelaidea te Simfonijski orkestar Novog Zelanda, Simfonijski orkestar Barcelone i *Het Residentie Orkest* u Den Haagu. Ravnao je i brojnim izvedbama baleta *Orašar* u izvedbi Newyorškog baleta, kao i prvom izvedbom *Orašara* Norveškog nacionalnog baleta u Oslu.

U svojstvu predavača surađivao je s orkestrima ustanova kao što su *Curtis Institute of Music*, *Cleveland Institute of Music*, sveučilišta *Indiana* i *Roosevelt*, *National Orchestral Institute* pri Sveučilištu *Maryland* te Amsterdamski konzervatorij.

Rođen u Severnu, Maryland u SAD-u, glazbenu naobrazbu započeo je učeći violinu kao osmogodišnjak. Godine 1999. diplomirao je na Odsjeku za violinu na *Juilliardu*, a 2003. stekao je diplomu dirigenta pri Glazbenom zavodu *Curtis* u klasi Otta-Wernera Muellera. Odabran je da ljeta 2003. provede studirajući s Davidom Zinmanom, Murryjem Sidlinom i Michaelom Sternom na Američkoj dirigentskoj akademiji u Aspenu, na kojoj se usavršavao i sljedeće godine.

Od 2004. do 2007. bio je asistent dirigenta u Simfonijskom orkestru iz Clevelanda, gdje je radio pod vodstvom Franza Welser-Mösta. Od tada je u nekoliko navrata surađivao s tim orkestrom. Kao vrstan violinist, bio je član Orkestra u Newyorškom baletu od 1998. do 2004. godine. Nastupao je i s brojnim drugim ansamblima, uključujući Komorni orkestar *Orpheus*, Orkestar Svetog Luke, Filharmoniju iz Brooklyna i Simfonijski orkestar New Jerseyja.

ANDREW VON OEYEN

klavir

Slavljen diljem svijeta zbog svojih elegantnih, dubinskih interpretacija, uravnotežena pijanističkog umijeća i briljantne tehnike, **Andrew von Oeyen** potvrdio se kao jedan od najsajnijih pijanista svoje generacije. Od debija sa 16 godina uz Losangelesku filharmoniju i Esa-Pekku Salonena, sve do danas, s velikim uspjehom izvodio je široki koncertni repertoar - od Bartóka, Barbera, Beethovena, Brahmsa, Chopina i Debussyja, preko Fauréa, Liszta, Gershwina, Griega, Mendelssohna i Mozarta, sve do Prokofjeva, Rahmanjinova, Ravela, Schumanna, Šostakoviča i Čajkovskog, nastupajući s brojnim uglednim svjetskim orkestrima, poput Orkestra iz Philadelphie, Losangeleskih filharmoničara, simfoničara San Francisca, Detroita, Saint Louisa, Seattlea, Atlante i Cincinattija, Orkestra Marijinskog teatra, Berlinskoga simfonijskog orkestra, Nove japanske filharmonije, Simfoničara Singapura, Orkestra Grant Parka, Orkestra Festivala u Raviniji, simfoničara iz Vancouvera i Utaha, Simfonijskog orkestra Marseillea, Ženevskoga komornog orkestra, Orkestra Festivala Spoleto, Zagrebačke, Slovenske te Slovačke filharmonije.

Održao je recitale u *Wigmore Hallu* i *Barbican Hallu* u Londonu, *Lincoln Centeru* u New Yorku, *Kennedy Centeru* u Washingtonu, Simfonijskoj dvorani u Bostonu, *Tonhalleu* u Zürichu, Dvorani *Čajkovski* u Moskvi, Sanktpeterburškoj filharmoniji, Nacionalnoj koncertnoj dvorani u Dublinu, *Royce Hallu* u Los Angelesu, *Herbst Theatreu* u San Franciscu, Dvorani *Spivey* u Atlanti, Dvorani São Paula, *Teatru Olimpico* u Rimu te koncertnim dvoranama u Mexico Cityju, Hanoiu, Makau te Japanu i Južnoj Koreji.

Njegovi festivalski nastupi uključuju izvedbe u Aspenu, Raviniji, Grant Parku, na festivalu *Mostly Mozart*, u Saratogi, na Spoletu, u Brevardu, na *Chautauqua*-festivalu i festivalu *Zvijezde bijelih noći* u Marijinskom teatru u Sankt Peterburgu.

U sezoni 2022./2023. nastupat će, među ostalim, sa Simfonijskim orkestrom BBC-a, Praškom filharmonijom, Filharmonijom regije Kansai u Japanu, Simfoničarima iz Grand Rapidsa u SAD-u, Simfonijskim orkestrom Phoenixa i Zagrebačkom filharmonijom, a održat će turneje u Tajvanu i brojne nastupe diljem Sjeverne Amerike i Europe. Pozvan je i na gostovanja u orkestrima San Francisa, Dallasa, Atlante, Magdeburga, Islanda, Buenos Airesa, Krakówa i Los Angelesa, održat će debi u Kuwait Cityju, a vratit će se i u *Royal Opera House* u Muscatu, na gala-koncert u povodom Nove godine koji organizira sultan Omana.

Od 2017. snima za *Warner Classics*. Njemačkog je i nizozemskog podrijetla, rođen u SAD-u. Počeo je učiti svirati klavir s pet godina, a solistički debi u pratnji orkestra imao je s deset godina. Diplomirao je na Sveučilištu *Columbia* te završio *Juilliard*, gdje su mu glavni profesori bili Herbert Stessin i Jerome Lowenthal, a radio je i s Alfredom Brendelom i Leonom Fleisherom. Dobitnik je prestižne nagrade *Gilmore Young Artist Award* za 1999., a osvojio je i prvo mjesto na pijanističkom natjecanju Zaklade *Léni Fé Bland* 2001. godine. Živi u Los Angelesu i Parizu te ima američko i francusko državljanstvo.

JOHANN SEBASTIAN BACH / LEOPOLD STOKOWSKI

Toccatu i fuga u d-molu, BWV 565

Prva važnija pozicija u karijeri slavnoga dirigenta **Leopolda Stokowskog** (1882. – 1977.) bila je ona orguljaša u crkvi sv. Jakova na Piccadillyju. S glazbom **Johanna Sebastiana Bacha** (1685. – 1750.) Stokowski se susreo za studentskih dana u Londonu, a ubrzo nakon Piccadillyja preuzeo je mjesto orguljaša i zborovođe u crkvi sv. Bartolomeja u New Yorku, gdje je priredio izvedbu *Muke po Mateju*.

Dirigentsku karijeru započeo je 1909. u Cincinnatiju, a 1912. postao je dirigent u Philadelphiji. Mladi maestro tijekom naredna dva i pol desetljeća preobrazio je taj orkestar u jedan od najboljih u Sjedinjenim Državama. Priredio je američke premijere niza remek-djela poput *Posvećenja proljeća* I. Stravinskog, Bergova *Wozzecka*, Šostakovičevih simfonija, Straussove *Alpske simfonije*.

Veliki entuzijast u pogledu suvremene glazbe, puno je učinio i u promicanju rane glazbe, posebno one J. S. Bacha. Tijekom rada u Philadelphiji učinio je većinu transkripcija Bachovih djela za veliki simfonijski orkestar. Samo *Toccatu i fugu u d-molu* snimio je sedam puta. U doba kada su i radio, i diskografija bili u povojima, Stokowski je predstavljao Bacha najširem slušateljstvu koje inače ne bi došlo do njegove glazbe.

Njegova transkripcija *Toccate i fuge u d-molu* toliko je poznata da je nije potrebno dodatno predstavljati. Njegov predgovor pruža, međutim, dublji uvid u njegov odnos prema velikom skladatelju:

"Od sve Bachove glazbe, *Toccatu i fugu* jedna je od najslobodnijih po pitanjima forme i ekspresije. Bach je imao naviku improvizirati na orguljama

i čembalu, a ova *Toccata* vjerojatno je nastala iz improvizacija u crkvi sv. Tome u Leipzigu. U toj izduženoj, uskoj, visokoj crkvi gromoglasne harmonije morale su odjekivati dugo i silovito, jer ova glazba ima snagu i veličajnost kozmičkih razmjera. Jedna od njenih glavnih karakteristika jest sloboda ritma i plastičnost melodijskih obrisa. Snažna je i inovativna u pogledu harmonijskog jezika. Njena tonalitetska arhitektura nepravilna je i asimetrična. Od svih kreacija Bachovih ova je najoriginalnija. U pogledu duha univerzalna je, tako da će uvijek biti suvremena, odašiljući direktnu poruku cjelokupnom čovječanstvu".

Orkestracija je zamišljena u najvećem formatu, uključujući četiri flaute, tri oboe, engleski rog, tri klarineta, bas klarinet, tri fagota, kontrafagot, šest rogova, tri trube, četiri trombona, tubu, timpane, celestu, dvije harfe i gudače. Dinamička paleta je također raskošna. Transkripcija je virtuozno pokazno djelo za moderni orkestar, koja bez obzira što u potpunosti krši pravila Bachova stila, na neki način i dalje odiše njegovim duhom.

Popularnost je stekla i ulogom u *Disneyjevu* klasiku *Fantazija* iz 1940. godine, u kojemu je također izvode Stokowski uz orkestar iz Philadelphije. Transkripcija je premijerno izvedena u Philadelphiji 8. veljače 1926. godine.

OSJETI Harmoniju

EDVARD GRIEG

Koncert za klavir u a-molu, op. 16

Ljeto 1868. proveo je **Edvard Grieg** (1843. – 1907.) s mladom obitelji u Söllerödu blizu Kopenhagena i tu je skladao *Koncert za klavir i orkestar u a-molu*, op. 16. Premda je i sam bio izvanredan pijanist, solističku dionicu prepustio je Edmundu Neupertu; skladba je praižvedena 3. travnja 1869. u Kopenhagenu uz Filharmoniju iz Osla pod ravnanjem Holgera Simona Paullija. To što je djelo izvedeno izvan domovine čini se da i nije bila otežavajuća okolnost, jer je publika u tome danskom gradu bila vrlo entuzijastična oko sve, a osobito oko skandinavske glazbe. *Koncert* je polučio trenutačni uspjeh.

Neupert je pisao prijatelju Griegu, koji nije nazočio praižvedbi: "U subotu je tvoj božanstveni koncert odjeknuo u velikoj dvorani Casina. Trijumf koji sam postigao bio je kolosalan. Još i prije kadence u prvom stavku publika se prolomila u pravu oluju... Tri opasna kritičara... aplaudirala su svom snagom".

U jesen 1869. na poziv Franza Liszta Grieg je poduzeo putovanje u Italiju. Tu je Lisztu svirao svoja djela, a u jednoj od prigoda prosvirao je i Griegov *Koncert*, pohvalno se izrazivši o ostvarenju. Ubrzo je postao veliki poklonik djela, smatrajući da dvadesetpetogodišnji Grieg ima "svojstvo" velikog skladatelja. *Koncert* je bio jedan od razmjerno malo onih koje je Sergej Rahmanjinov zadržao pored vlastitih ostvarenja na pijanističkom repertoaru; djelo je smatrao pijanistički izvrsnim. A iako ga je držao "nesavršenim u glazbenoj logici i tehnici", Petar Iljič Čajkovski nije zanijekao njegov "šarm, maštovitost, tople i strastvene melodije, harmonijsku vitalnost, originalnost ritma, novotnost i neovisnost misli, savršenu jednostavnost bez afektacije".

U Griegovu *Koncertu* na sofisticirani se način isprepliću egzotični folklorni izvori njegova norveškog zavičaja s romantičkim utjecajima Felixa Mendelssohna, Roberta Schumanna i Frédéricica Chopina - autora prema kojima je Grieg gajio krajnji respekt. Jasno su razvidni i utjecaji Franza Liszta. Grieg je posebno obožavao Schumannovu glazbu, koju je upoznao za studija na Leipziškom konzervatoriju (1858.-1862.), često je i sam izvodeći. Nerijetko se njegov *Koncert* uspoređuje sa Schumannovim u a-molu, koji je Grieg čuo u Leipzigu 1858. u izvedbi Clare Schumann. S druge strane, značajke nordijske folklorne glazbe duboko su utisnute i u melodiju i u harmoniju: gajdaški bordunski tonovi, imitacije hardangerških gusli, specifični intervalski sljedovi, itd. Djelo je prvi put objavljeno u Leipzigu 1872.; Grieg ga je revidirao čak sedam puta. Finalnu verziju dovršio je samo nekoliko tjedana prije smrti i ta je - koja se tako često izvodi i danas - stekla planetarnu popularnost.

HECTOR BERLIOZ

Fantastična simfonija

Skladatelj je htio izložiti različite događaje iz života jednog umjetnika koliko imaju veze s glazbom. Plan instrumentalne drame, bez upotrebe riječi, mora biti objašnjen. Program, koji slijedi, treba smatrati govorenim tekstom opere koji služi za uvod glazbenim ulomcima i objašnjava njihovu narav i izraz.

I. dio - *Sanjarenja. Strasti:*

Autor pretpostavlja da neki mladi glazbenik, zaražen onom duševnom bolešću koju jedan glasoviti književnik naziva "vague des passions", vidi po prvi put ženu u kojoj su sjedinjene sve draži

idealna bića o kojima je njegova mašta sanjala: on se u nju silno zaljubljuje. Nekim jedinstvenim čudom, izabrana se slika javlja umjetnikovu duhu jedino povezana uz određenu glazbenu zamisao, u kojoj on nalazi neki strastveni karakter, ali usto i otmjen i bojažljiv, poput onoga, što ga pridaje ljubljenom biću. Taj melankolični odraz progona ga neprekidno poput fiksne ideje ("idée fixe"). To je i uzrok, zbog kojega se kroz čitavu simfoniju neprekidno javlja melodija kojom počinje prvi stavak.

Prijelaz iz toga melankoličnog sanjarenja, prekinutog s nekoliko nastupa bezrazložne radosti, k stanju strasti s njezinim bjesnilom, ljubomorom, vraćanjem nježnosti, suzama, vjerskim utjehama, čini sadržaj prvog dijela.

II. dio - *Na plesu:*

Umjetnik se nalazi u najrazličitijim životnim prilikama, posred vrepe neke svečanosti, u promatranju prirodnih ljepota: ali posvuda, u gradu, u polju, prilazi mu ljubljena slika i unosi nemir u njegovu dušu.

III. dio - *Prizor na polju:*

Nalazeći se jedne večeri u prirodi, začuje izdaleka dva pastira kako naizmjenice izvode na fruli pastirske napjeve. Taj pastirski dvopjev, mjesto na kojemu se odigrava prizor, lagani šum stabala koja vjeter pomiče, nada što se u njemu od nedavna stala buditi, sve to pridaje njegovu srcu mir na koji ono nije bilo naviklo, a njegovim mislima vedriju boju. On razmišlja o svojoj samoći i nada se da doskora neće više biti sam. Ali ako ga bude varala?... To miješanje nade i straha, te misli o sreći, pomučene crnim predosjećajima, čine sadržaj "adagia". Pri kraju, jedan od pastira ponovno počinje prijašnji napjev, drugi na nj više ne odgovara... Udaljena tutnjava grmljavine... Samoća... Tišina...

IV. dio - Put k stratištu:

Uvjerivši se da mu ljubav nije uzvraćena, umjetnik se otruje opijumom. Količina toga pogubnog sredstva, preslaba da mu zada smrt, baca ga u san, praćen najstrašnijim vizijama. On sanja da je ubio ženu koju voli, da su ga osudili, odveli na stratište i da prisustvuje svome smaknuću. Povorka kreće uz zvukove čas turbone i divlje, čas sjajne i svečane koračnice, u kojoj se potmući šum teških koraka, bez ikakva prijelaza javlja za najbučnijim hihotom. Pri kraju koračnice pojavljuju se četiri prva takta "idée fixe" kao posljednja ljubavna misao, prekinuta kobnim udarcem.

V. dio - Vještice sijelo:

On vidi sebe na sijelu vještica pored strašne čete sjena, čarobnjaka, svakovrsnih nakaza što su se okupile zbog njegova sprovoda. Čudni šumovi, jecaj, grohotan smijeh, daleki krikovi kojima kao da odgovaraju drugi poklici. Ljubljena melodija ponovno se javlja, ali ona je izgubila karakter otmjenosti i bojažljivosti. Sada je to samo prosta plesna popijevka, surova i groteskna; to ona dolazi na sijelo... Radosna rika pri njenu dolasku... ona sudjeluje u demonskoj orgiji... mrtvačko zvono, burleskna parodija "Dies irae", kolo vještica. Kolo vještica i "Dies irae" skupa.

* Program *Fantastične simfonije* preuzet je iz druge knjige *Povijesti glazbe* J. Andreisa, Zagreb: SNL 1989., 429-431.

Priprema i realizacija tekstova
G.A.D. PRODUKCIJA / www.gad.hr

Zf ZAGREBAČKA
FILHARMONIJA

VIOLINE I. Orest Shourgot, koncertni majstor, Dunja Bontek**,
Davide Albanese, Marija Bašić, Odette Cavaliere, Ivan Finta,
Alina Gubajdullina, Neven Manzoni, Saša Borčić Reba, Teodora Sucala Matei,
Martina Sačer Pavlin, Marta Bratković, Lana Dominik, Saki Kodama

VIOLINE II. Sho Akamatsu*, Darko Franković**, Mirela Džepina
Finta, Ivo Jukić, Vlatka Pecić Juranić, Josip Novosel, Dragana Tomić,
Margareta Ugrin, Tomislav Ištók, Paola Beziza, Sergii Vilchynskiy

VIOLĀ Hiwote Tadesse*, Aleksandar Jakopanec, Tvrtko Pavlin,
Filip Vitko, Magda Skaramuca, Asja Frank Perčić, Igor Košutić,
Lovorka Abramović Šoljan, Marko Otmačić, Pavla Kovač

VIOLONČELA Jasen Chelfi*, Dora Kuzmin Maković, Janko Franković,
Emanuel Pavon, Martina Pavlin, Oliver Đorđević,
Tonka Javorović, Lana Lucija Horvatić

KONTRABASI Nikša Bobetko*, Darko Krešić**, Marko Radić,
Ilin Dime Dimovski, Borna Dejanović, Franjo Zvonar

FLAUTE Ana Batinica*, Matea Škarić Janković

PICCOLO Lucija Stilinović, Dani Bošnjak

OBOE Branka Bošnjak*, Zoltan Hornyanszky*, Katarina Grubić

ENGLESKI ROG Žarko Antičić

KLARINETI Rude Mimica, Dunja Košutić, Mario Fabijanić*

BAS KLARINET Ratko Vojtek

FAGOTI Matko Smolčić*, Erna Fritz, Jorge Ricardo Luque Perdomo*

KONTRAFAGOT Petar Križanić

ROGOVI Yevhen Churikov*, Petar Kšenek, Viktor Kirčenkov*,
Nikola Jarkić, Lenart Istenić, Stepan Bebyk

TRUBE Marin Zokić*, Dario Cepić, Mario Lončar, Peter Firšt

TROMBONI Mario Šincek*, Marin Rabadan, Ivan Mučić, Goran Glavaš

TUBE Krunoslav Babić, Jurica Rukljić

TIMPANI Leonardo Losciale, Ema Krešić

UDARALJKE Tomislav Kovačić*, Željko Grigić, Renato Palatinuš

HARFE Mirjam Lučev Debančić*, Mirjana Krišković

CELESTA Filip Fak

NADZORNIK ORKESTRA Davor Capković

* vode dionica / ** zamjenici vođa dionica

Grad Zagreb

PARTNER U OFF CIKLUSU

MEDIJSKI PARTNERI

SPONZORI

PLIVA

CVIJEĆE Izabel

SLUŽBENO VOZILO

Izdavač: Zagrebačka filharmonija

Za izdavača: Mirko Boch, ravnatelj

Urednik: Ivan Lozić

Dizajn i priprema tekstova: G.A.D. PRODUKCIJA d.o.o.

Tisak: Printera Grupa d.o.o.

Cijena koncertnog programa: 2 eura

**Zagrebačka filharmonija zadržava pravo izmjene programa.*